

ŽUPNA ZAJEDNICA I KATEHEZA

(U POVODU XI. KATEHETSKE LJETNE ŠKOLE '82.)

Alojzije Jurak

UVOD

Već je dobro poznato da Katehetska ljetna škola iz godine u godinu mijenja mjesto svoga održavanja. Putuje iz jedne regije u drugu, iz jednog središta u drugo, sasvim novo. Posljednjih godina drži se graničnog prstena sjevernih predjela domovine, počevši od Subotice ('79.), zatim Đakova ('80.) i Varaždina ('81.), da bi ove godine na želju istarske Crkve zaustavila svoj hod u srcu Istre, u Pazinu. Gotovo svake godine ova je Škola imala „razlog” da boravi u nekom određenom gradu u sklopu neke znamenite obljetnice ili događaja od regionalnog i općeg značenja. Ovogodišnja Škola održana u Pazinu uklopila se u proslavu tzv. „Dobriline godine” na spomen stogodišnjice smrti velikog sina, dalekovidnog prosvjetitelja i istinskog preporoditelja Istre biskupa Jurja Dobrile.

Ova Škola, po ciljevima koje želi postići, po programima koje uspješno ostvaruje, te dinamikom rada koja je samo njoj svojstvena, želi ne samo biti prisutna u svim važnijim pastoralnim središtima i regijama među pastoralnim i katehetskima djelatnicima na terenu, već i stvarna škola gdje se uvijek uči nešto novo, gdje se otkrivaju horizonti novih spoznaja s

područja katehetsko-pastoralnih kretanja u nas i u svijetu, te usvajaju ideje, poticaji i perspektive za budućnost. Ova naša Katehetska ljetna škola, poput mnogih sličnih u svijetu, želi biti istinski promicatelj katehetsko-pastoralne misli i stvaralaštva za ove naše crkvene prilike koje zahtijevaju specifične vidove katehizacije.

Idejno usmjerenje Škole označeno je temom „ŽUPNA ZAJEDNICA I KATEHEZA”. S jedne strane, ova je tema bila logičan nastavak dosadašnjih, a s druge strane, ona je bila i više od toga. Bila je ključ za svestrano i objektivno sagledavanje problematike vezane uz zahtjeve, teškoće i mogućnosti suvremenog pastora župe u odnosu prema katehizaciji i obratno. Da je tema bila pogodna i aktualna, govori nam podatak da se na Školu odazvalo čak oko 250 sudionika, što je ugodno iznenadilo Stalni odbor i organizatore Škole, a i domaćine dakako. Istina, znatan broj, gotovo više od polovicu njih, bili su njeni stalni posjetioči, neovisno o tome gdje se ona održavala. No ono što je bilo posebno uočljivo jest činjenica da su se na ovu Školu odazvali gotovo svi istarski svećenici i sestre koji su mogli doći. Time su pokazali da je istarska Crkva ne samo u juridičkom nego i u stvarnom smislu jedna i jedin-

stvena. Školu je pozdravnim govorom otvorio biskup domaćin dr. Dragutin Nežić izrazivši radost što se ispunila želja istarske Crkve da se ovaj naš tako važan crkveni skup održi u Pazinu u okviru spomenute proslave „Dobrili-ne godine”. Potom je skup pozdravio i metropolita nadbiskup riječko-senjski mons. Josip Pavlišić, rodnom Istranin, a kasnije (u oduševljenom govoru za vrijeme večernjeg euharistijskog slavlja) i đakovački biskup mons. Ćiril Kos kao predsjednik Katehetskog vijeća BKJ, te ostali uglednici.

Uvodni govor o problematici Škole te o metodologiji rada održao je predsjednik Stalnog odbora dr. Milan Šimunović. On je naglasio da su poticaj i nadahnuće za ovogodišnju temu nikli iz Apostolske pobudnice Ivana Pavla II. „Catechesi tradendae”, gdje se izričito naglašava da je župa osobito važno mjesto kateheze, što posebno vrijedi za naše prilike. S tim u vezi postavljeno je pitanje: Koje mjesto i ulogu ima kateheza u nas? Konstatirano je, da s jedne strane ima nezamjenljivu ulogu u rastu Crkve-župe, a s druge strane da je župa glavno mjesto gdje se odvija kateheza. Ta konstatacija, kao i potreba za aktivnijim snalaženjem u svekolikom pastoralu Crkve i župe, bila je, čini se, glavni movens koji je većinu sudionika doveo na ovu Školu.

Škola je stavila sebi u zadatak da odgovori na pitanje: Da li kateheza u našim prilikama u kojima se nalazi župa doista izgrađuje, odnosno pospješuje rast Crkve? Na to su trebala odgovoriti predavanja, priopćenja te iznošenje iskustava u radu u timovima.

TEŽIŠTA PREDAVANJA

Orijentacije radi iznosimo glavne misli predavanja i priopćenja da vidimo kako se kretala tematska problematika. Slijedimo programski raspored.

Prvo je predavanje imao poznati pastoralac i pastoralist istodobno Bono Z. Šagi. Naglasio je da župu obilježuju četiri temeljna elementa: vjera u Krista, liturgijsko okupljanje pod vodstvom službenih predstavnika Crkve, mjesto okupljanja i teritorij poiman kao zadatak. No ono što je u ovom trenutku najvažnije jest da

župu treba poimati ne kao administrativni, nego kao dinamički centar, kao zajednicu „vjere, nade i ljubavi”, što podrazumijeva zajedništvo osoba više kršćanskih grupa koje stvaraju kršćansku zajednicu unutar koje se odvija katehetsko djelovanje.

Drugo je predavanje imao Josip Baloban, profesor na Bogoslovskom fakultetu u Zagrebu. On je iznio da se na temelju empirijskog materijala kao i naših svagdašnjih zapažanja može reći da u Crkvi u Hrvata postoji stupnjevita crkvenost u svim dimenzijama pripadnosti Crkvi. Tu pojavu pokušao je opisati pojmovima: „distancirana crkvenost” i „parcijalna identifikacija s Crkvom”. U svakoj župskoj zajednici ima kršćana od „praktikanta” pa do „areligioznih i od Crkve udaljenih” odnosno do „rubnih kršćana”, kako se to spominje u hrvatskoj teološkoj literaturi. Dakle i sama je distancirana crkvenost stupnjevita. U pravilu je tako: što je distanca prema Crkvi veća, to je ujedno manja identifikacija s Crkvom. Distanciranje od Crkve u uskoj je vezi s distanciranjem od Isusa Krista, odnosno identifikacije s njim.

Slijedeće je predavanje imao poznati bibličar Ante Kresina koji je započeo izlaganje sugestivnim mislima: Mi katehete pozvani smo od Isusa. Od njega potječe naše poslanje. A on je za sebe rekao: „Primjer sam vam dao da i vi činite tako!” Kateheta se mora ugledati u Isusa, jer on ne skuplja djecu, mlade i odrasle radi nečega, već zbog nekoga – Isusa iz Nazareta. Povijesna lutanja Crkve, njezina skretanja s puta evanđelja u svakom su trenutku podložna kritici Božje riječi koja je polazna i dolazna točka svih naših katehetskih metoda i ciljeva. Kako je u toku stoljeća sve do naših dana nastupila dekadencija nekih bitnih vrednota za stvaranje kršćanske zajednice, to je za obnovu današnjih kršćanskih zajednica potrebno napajanje Duhom koji je snažno djelovao u vrijeme rano-ga kršćanstva. Uzor za formiranje i funkcioniranje današnjih zajednica kršćana valja tražiti u samim počecima kršćanstva, počevši od Krista, zatim apostola i drugih čiji je rad sadržavao određene odgojne metode: naviještanje evanđelja, svjedočenje za Krista, služenje bližnjima, što je vodilo izgradnji ranokršćanskih zajednica i što danas postaje sve aktualnije.

Alojzije Hoblaj, katehetičar, govorio je o ciljevima i mjestu kateheze u cjelovitom pastoralnom djelovanju. Konstatirao je da je Crkva dok katehizira istodobno i sadržaj i mjesto i cilj kateheze, tako da je iskustvo kateheze zapravo iskustvo Crkve. Specifični stil kojim kateheza vodi k izvršenju pastoralnih ciljeva jest sistematsko poučavanje ljudi shvaćeno kao permanentni odgoj u kršćanskoj vjeri. Samo dobro formulirani ciljevi određuju sretno i funkcionalno odabiranje sadržaja i metoda. Formulacija tih ciljeva treba uključiti sve osobe i grupe unutar župe koje utječu na proces katehizacije. Na taj se način proces katehizacije proširuje izvan katehetske dvorane, na sva područja života župske zajednice. Time se izaziva vjersko gibanje u cijeloj župskoj zajednici. I ona cijela postaje navjestitelj. Na taj način moguća je obnova cijele župe. Kad smo formulirali ciljeve, dobili smo plan rada kroz tri osnovne funkcije župe: službu riječi, liturgiju i karitativno djelovanje, te tri područja života: osobno, obiteljsko, društveno i život župske zajednice.

Nakon tih temeljnih uvodnih predavanja slijedila su priopćenja. Tako je Ratko Sešan iznio neke odrednice s obzirom na ulogu župnika u organizaciji kateheze. Napomenuo je da je ideal župe biti živa stanica Crkve, tj. zajednica osoba koje žive u povezanosti s Bogom i međusobno. No kako stanje mnogih naših današnjih župa ni izdaleka nije takvo, jer župnici osim organizacije katehizacije moraju misliti i na mnoge druge obaveze i služiti se često onim što im je neposredno pri ruci, to se osjeća potreba za prikladnim suradnicima i pomoćnicima s kojima bi se moglo adekvatno planirati ne samo redovnu katehizaciju nego i druge aktivnosti u župi. A to najčešće nedostaje pa prilagođivanje suvremenim potrebama ostaje i dalje problematično.

O mjestu katehiste u župi i katehezi govorila je s. Consolata Rajković. Rekla je da je u našoj zemlji posljednjih godina sve veći broj katehista uključen u katehizaciju. Mjesto katehiste u župi jest dinamično, budući da od nje traži da se uključi u pastoralne aktivnosti ne samo kao suradnica župske ekipe nego i kao cjelovita osoba, što također ne ide bez teš-

koća. O subjektima kateheze u župi: zajednica-obitelj-kateheta govorio je Pero Aračić, istakavši kako postojeća crkvena stvarnost uključuje određeno nasljeđe i tradiciju iz prijašnjih stoljeća a pred nama je novo doba s vrtoglavim promjenama. Budući da ekleziologija Drugog vatikanskog sabora nije dovoljno utjelovljena u našoj domaćoj Crkvi, napose u župskim zajednicama, potreban je temeljit zaokret. Bez stvaranja pogodnijih struktura u okviru župe katehetski se ciljevi neće moći događati na razini osoba. Jedini put za suočenje s tzv. „antikatehezom” jest da cijela mjesna Crkva raste u svijesti odgovornosti za dobru i trajnu formaciju svih katehetskih djelatnika, posebno kršćanskih roditelja.

O ulozi i zadaći pastoralnog suradnika priopćio je Boris Dabo, napomenuvši kako u ovim uvjetima kakvi su sada kapelani i pomoćnici imaju više mogućnosti da se posvete pastoralnim zadacima, budući da se ne moraju baviti organizacijskim i materijalnim poslovima kojima se redovno bave župnici. No pritom je važno da oni koji rade u okviru župske zajednice rade ekipno, s razvijenim osjećajem za međusobnu suradnju.

Slijedeće priopćenje na temu „Iskustva u katehezi mladih u svrhu stvaranja župske zajednice” izložio je Sergije Jelenić koji je stavio naglasak na potrebu osobnog kontakta s mladima, iako je to mnogo puta povezano s teškoćama. Nužno je potrebno izgrađivati zajedništvo s mladima i poticati ih da se povezuju i s drugima iz drugih zajednica koje žive kršćansko zajedništvo. Mladi, ako ih se znade zainteresirati, spremni su na suradnju, posebno u pripremanju euharistijskih slavlja i drugih aktivnosti, ali ne vole epitete koje im vole pridavati stariji s obzirom na njihovu dob.

Sadržaji i načini rada u župskoj katehezi koji pospješuju stvaranje i rast kršćanske zajednice bili su tema o kojoj je govorio Ivan Ni-mac. Pošao je od činjenice da ima više oblika vjerskog odgoja: obiteljski, sjemenišni, samostanski itd. Svaki od tih načina obilježen je mjestom odgoja. I župa na sebi svojstven način odgaja. Način, cilj i sadržaj župske kateheze određeni su ulogom župe, odnosno župske zajednice u Crkvi, društvu i životu pojedinca.

Jedan od bitnih ciljeva župske kateheze jest stvaranje zajedništva i rast vjere u njezinim članovima. A za postignuće tog cilja posebno su korisni razni oblici crkvenog života i slavlja sakramenata.

U nastavku tog predavanja s. Ines Kezić je izložila priopćenje na temu „Rad s odraslima – rast u odgovornosti za Crkvu”. To je istodobno problem i zadatak. Crkva je Tijelo Kristovo, gdje svaki ud, tj. svaki njezin član ima svoju funkciju, ali i iskustvo. Dijeljenje tog iskustva života i vjere pomaže da to Tijelo živi, raste i napreduje. Iskustvo jedne redovničke zajednice u radu s odraslima kroz susrete u atmosferi srdačnosti i otvorenosti pokazuje kako je moguće obostrano obogaćenje. Time svi zajedno postajemo više Crkva.

Crkvena godina koju službeni dokumenti redovno nazivaju liturgijskom slavi niz otajstava spasenja; pokreće niz sadržaja, tema, sastanaka, slavlja koji kriju bogate katehetske elemente u jednom susljednom redu: božićni krug (Došašće-Božić-Bogojavljenje); vazmeni krug (Korizma-Pedesetnica-iščekivanje drugog Kristova dolaska); vrijeme kroz godinu itd. Proslava crkvene godine sadržajno se podudara s otajstvima što ih ispovijedamo u Apostolskom vjerovanju, ustvrdio je Anton Benveniste u svom predavanju.

S obzirom na vrednote u Došašću u programu redovitog katehiziranja iznijela je priopćenje s. Blanka Vrdoljak. Došašće je u praksi naše (domaće) Crkve do nedavno življeno isključivo kao bliža priprava na Božić. U narodu je ono doživljeno nizom vjerskih doživljaja. Božićna polnoćka značila je u tom pastoralnom okviru vrhunac. Došašće je kršćansko usmjerenje prema Onome koji bijaše, koji jest i koji dolazi. Stoga kršćanin treba do kraja okrenuti svoj pogled-život prema onome koji dolazi. U redovitom katehiziranju, u Došašću se mogu kroz katehezu obraditi slijedeće vrednote: osjećaj iščekivanja, budnost i dostojnost, osjećaj spremnosti i aktivnosti, vrijeme osluškivanja Boga koji govori, vrednovanje djetinjstva i sl.

Temelj župske kateheze jest: biti kršten u Krista. U krstu Crkva „slavi” temeljne odrednice svoga bića; krst je njezino temeljno „slav-

lje” pa je time ujedno i slavljenje temeljnih katehetskih tema. Krsni obredi sažeto naznačuju teme svake crkvene kateheze, da bi se Riječ „utjelovila” i na razini slobode, prihvaćanja i opredjeljenja... Bog nas „krštavanjem u Krista” pridružuje Isusovoj osobi, njegovu potihvatu i pokretu koji se danas nastavlja kroz kršćansku praksu. Kateheza je tu da bi tzv. „objektivna” veza s Kristom i sa svima koji su već kršćani postala i „subjektivna” činjenica, ustvrdio je Aldo Starić.

O evangelizacijskoj ulozi duhovno-molitvenih i drugih manjih zajednica govorilo se pod dva vida: teološko-katehetskom i psihološko-pastoralno-katehetskom. O teološko-katehetskom vidu govorio je Tomislav Ivančić, koji je najprije iznio analizu sadašnjeg stanja kršćanskih bazičnih skupina i njihove budućnosti u kontekstu evangelizacije. Općenito uzeto tri su tipa bazičnih skupina: kontemplativne, aktivističke i srednjeg tipa. Uzroci i poticaji za nastanak skupina došli su kako iz Crkve tako i iz svijeta. Gotovo isključivo su laičke-bazične. Na temelju saborskih dokumenata jasno je da evangelizacija Crkve ne može uspjeti bez laika. Od laika se traži svjedočenje, a zatim kateheza i molitva. Svjedočenje je glavni zadatak laika. Svjedočiti pak može onaj koji ima iskustvo vjere. Iskustvo pak može steći kada autentično moli. Manjak vjerskog doživljavanja molitve predstavlja jedan od najvećih problema kateheze (J. Gevaert). Konkretno i živ dodir s autentičnim vjernicima od životne je važnosti za katehezu (J.G.). Iskustvo vjere, molitvu i katehezu laici će najlakše primiti u malim skupinama u koje se sami udruže. Različitost skupina i jedinstvo župe čini se da je budućnost novih župa kakve ih predviđa posljednji Sabor. Takve su skupine nastajale uvijek u Crkvi i bile su znak obnove.

O psihološko-pastoralno-katehetskom vidu govorio je Josip Baričević, koji je naglasio da duhovno-molitvene, vjeronaučne i druge manje kršćanske („bazične”) grupe-zajednice mogu postati mjesta vrlo dubokog i vrlo raznolikog osobnog, individualnog i grupnog, religioznog i specifično kršćanskog vjerničkog iskustva. Zato se u naše vrijeme posebno ističe važnost života i rada u takvim manjim grupama-zajednicama,

ako želimo da nam vjera u svim njezinim dimenzijama postane takvo osobno iskustvo koje nas prožima i najdublje oblikuje u svim sferama našega bića i u svim područjima našega života. S tim u vezi postavio je i nekoliko temeljnih pitanja na koja se pokušalo potražiti odgovor.

Iz ovog spektra misli, polazišta, konstatacija iznesenih u predavanjima i priopćenjima očito je da su predavači imali širok raspon ideja, u većini prožetog bogatim iskustvom, kojim su se sudionici mogli „oboružati” za diskusije i rad u timovima i podgrupama.

Sudionici nisu krili zadovoljstvo zbog solidno spremljenih predavanja i načina na koji su bila izrečena. Stoga nije bilo nikakvo čudo što se i za rad u timovima odlučio maksimalan broj sudionika u odnosu na dosadašnje Škole.

PRAKTIČNI RAD PO TIMOVIMA

Rad u timovima nije samo sastavni nego i uvjetni dio rada ove Škole. Stoga su i pod tim vidom unaprijed odabrane i fiksirane teme kao i voditelji, kako bi se iz rada na Školi mogla izvući maksimalna korist za konkretnu akciju i animaciju. Svaki je tim imao obraditi po jednu određenu temu za koju se određeni broj sudionika opredjeljuje prema vlastitim interesima. Teme za obradu u timovima izvučene su iz konteksta cijelog spektra predavanja i postavke Škole kao takve.

Iz izvještaja rada po timovima očit je dinamički i kreativan pristup u razradi pojedinih modela kateheza, Službe riječi, dinamike liturgije i karitativne djelatnosti u toku crkvene godine. Još se jednom došlo do spoznaje kako su, uz sudjelovanje svih, velike mogućnosti u iznalaženju načina za plodonosan župski rad i rast župske zajednice u katehezi. Iskustva doživljena u pojedinim timovima vrlo su dragocjena za stvaranje zajedništva među sudionicima, za teoretsko usmjerenje i za praktičan rad u župi.

OSTALI PROGRAMI I AKTIVNOSTI

Osim predavanja, priopćenja i rada u timovima, održani su još neki programi i aktivnosti:

1. Okrugli stol o „Organizaciji kateheze u

biskupiji i župi” na kojem su predstavnici biskupija izvjestili o situaciji i katehetskima aktivnostima u svojim sredinama. Iz izvještaja proizlazi da na planu domaće Crkve još nemamo struktura koje bi jamčile ostvarivanje onih zahtjeva što ih ističu najnoviji crkveni dokumenti u pogledu sveobuhvatne katehizacije, iako smo u posljednjim godinama na tom polju stekli određena katehetska iskustva i poduzeli neke konkretnije korake s obzirom na organizaciju katehetskih aktivnosti. U diskusiji koja je uslijedila nakon izvještaja, sudjelovali su i neki angažiraniji laici iz Istre i drugih krajeva.

2. Putovanje pod nazivom: Kateheza „Dobrilinim putem”, koje je obuhvatilo najistaknutija mjesta: Beram-Motovun-Poreč-Tinjan. Cilj putovanja bio je upoznati sudionike s elementima povijesti, kulture, i kršćanske tradicije, koji su vezani uz život i rad biskupa Jurja Dobrile.

3. Razgovor o časopisu „Kateheza” s urednicima. Opširnije o tome vidi u posebnom prilogu u ovom broju.

4. Organiziranje liturgijskih slavlja s raznolikošću sadržaja i načina sudjelovanja. Slavlja su predvodili prisutni biskupi.

5. Za cijelo vrijeme Škole bila je u atriju Biskupijskog sjemeništa postavljena i prigodna izložba u čast stogodišnjice smrti Jurja Dobrile, koju je priredio A. Hek, predstavnik Istarskog književnog društva „Juraj Dobrila”.

6. Da bi organizatori mogli saznati raspoloženje sudionika i njihovu ocjenu rada i atmosfere na Školi, provedena je i anketa. Gledajući na njezine rezultate, može se reći da se i ova Škola sa svim svojim specifičnostima može staviti uz bok najuspješnijih u posljednje četiri godine.

Škola je završila rad plenarnom diskusijom, izvještajem rada u timovima i zaključnom riječi predsjednika Stalnog odbora KLJŠ Milana Šimunovića, koji je srdačnim riječima zahvalio svima koji su omogućili rad Škole i njezin uspjeh te odao priznanje domaćinima i svim zaslužnim suradnicima.

Na kraju je održana vrlo sugestivna i dojmljiva „Istarska večer”, koju su priredili domaćini uz vrlo raznolik program i sadržaj kroz glazbu, pjesmu i riječ. Kroz program je progovorila

povijest, kultura, srce i ljubav, ljepota i stil života ponosnih Istrana, što je svima ostalo u najljepšoj uspomeni.

ZAKLJUČAK

Teško je jednim letimičnim prikazom dati cjelovit osvrt i ocjenu svega što se događalo na ovogodišnjoj Katehetskoj ljetnoj školi. Ipak prema objektivnom sudu organizatora možemo reći sljedeće:

— I ova je Škola poput dosadašnjih potvrdila svoju kvalitetu i ime. Predavanja stručnog ranga kao i izlaganja izrečena iz pastoralne prakse skladno su se upotpunjavala. U cjelini gledano, dostignuta je ona razina koju rad Škole već duže vrijeme uživa kod velikog broja na-

ših kateheta i katehistica iz cijele domovine.

— Škola je pokazala da živa kateheza, koja prenosi i produbljuje vjeru Božjeg naroda, nije u prvom redu ona koja se događa na najvišem planu sveopće Crkve, nego ona koja se događa u njejoj prvotnoj i osnovnoj jedinici — župi.

— Bez dosljedno provedene redovite, sistematike, ustrajne i nikad dovršene župske kateheze nema prave vjerske budućnosti kršćanskog naroda.

— Na ovoj su Školi mnoge misli i ideje bile jasno i ispravno definirane i usmjerene. Ponađati se samo da će biti provedene i u praksu makar djelomično. Uspije li se u tome, tada će se s još većom sigurnošću moći reći da je ova Škola ne samo jedan od najdinamičnijih skupova naše Crkve već i pravo sjeme za stvaran rast